

КЛІЩІ ТАРСОНЕМІДИ – КОМПОНЕНТИ СУБСТРАТІВ, ЩО РОЗКЛАДАЮТЬСЯ

С. П. Ужєвська

grass_snake@ukr.net

Кліщів тарсонемід нараховується майже 300 видів. Кліщі із роду *Tarsonemus* переважно є міцетофагами та сапрофагами, рідко альгофагами та, як виняток, фітофагами і хижаками. Протягом 30-річних досліджень проаналізовано живлення окремих видів (*T. bilobatus*, *T. confusus*, *T. fusarii*, *T. myceliophagus*, *T. pennisetus*) мікроміцетами. Визначені основні види, що зустрічаються при гнитті органічних решток у ґрунті, підстильці лісу, прикореневій зоні злаків, на субстратах у грибних господарствах та гніздах птахів і норах мікромамалій.

У субстратах, що розкладаються, домінують еврибіонтні види (*T. fusarii*, *T. myceliophagus*). При розкладанні поживних залишків пшениці і люцерни у ґрунті найчисельнішою групою були тарсонеміди на початкових стадіях розкладу. Після мульчування ґрунту відробленими залишками субстратів вирощування грибів спостерігали подібну картину.

Під час біоремедіації забрудненого нафтопродуктами ґрунту при внесенні мульчі разом із бактеріальною культурою реєстрували також збільшення їх чисельності, вони з'являлися (*T. fusarii*) одними із перших (55 екз/100г) і далі їх чисельність повільно падала (до 0,3 екз/100г).

Антропогенні навантаження на біоценози (косіння) суттєво впливають на видовий склад та кількість тарсонемід. На ділянках де відбувалося викошування зареєстровано 12 видів (4080 екз/м²) проти трьох (960 екз/м²),

що відмічені на заповідних ділянках. Аналогічна картина спостерігалася в межах міста, де при зменшенні кількості органічних решток у верхньому шарі ґрунту падала кількість тарсонемід (*T. muehleri*, *T. waitei*) від 100 екз/м² до 25 екз/м² (кількість усіх мікроартропод від 13000 екз/м² до 3000), у той час частка тарсонемід зростала в 10-20 раз за рахунок зменшення кількості фітофагів та колембол. Загалом чисельність тарсонемід у степу в середньому становила 7530±2020 екз/м².

У листовій підстилці в лісах чисельність тарсонемід незначна, в соснових лісах нами їх не зареєстровано. Тарсонеміди у підстилці степових дібров зустрічаються у більшій чисельності під старими дубами (175 екз/100г) і менше під молодими (0,8 екз/100г). Їх чисельність значно вища в підстилці, ніж у ґрунті (в 5-20 разів). У лісовій зоні (заповідник «Розтаччя») їх чисельність складала 5-10 екз/100г під дубами і 20 екз/100г під буками. Тарсонеміди максимально зустрічалися у біотопах вологих та багатих органічними рештками, переважно в агроценозах. На луках їх чисельність сягала майже 28000 екз/м², на заповідних територіях – більше 900 екз/м², а в агроценозах – 65000 екз/м². В лісовій зоні домінували 9 видів роду, в лісостеповій – 10, у степу – 8.

В нідіколоценозах птахів нараховувалося близько 15 видів, мікромамалій – 10 видів тарсонемусів.